

Inhoudsopgave	1
Inleiding	2
Democratisch onderwijs Polderwijs	4
<u>Leren wie je bent</u>	5
1- vrijheid	
gelijkheidsbeginsel	6
2- gelijkwaardigheid	
Gelijke kansen	
afwijzen van discriminatie	7
3- Vertrouwen	8
verantwoordelijkheidsbesef	
<u>Ontdekken waar je voor staat</u>	9
solidariteit	
verdraagzaamheid en het afwijzen van onverdraagzaamheid	10
Sociocratie	10
vrijheids van meningsuiting	11
samenhangend	12
herkenbaar en inzichtelijk	13
diversiteit in school	
bemiddelingskring (BMK)	14
<u>Wie ben ik ten opzichte van de ander</u>	15
Neveneffect	
vervolg succes	
Schoolklimaat	16
respect	
burgerschap buiten school	
Bijlage 1 Overzicht kringen Polderwijs	18

Inleiding

Juli 2025 is in het toelichtingdocument zijn de definitieve conceptkerndoelen burgerschap beschreven. In dit document vinden we de richtlijnen voor het burgerschapsonderwijs. In de inleiding staat het volgende: Leerlingen hebben recht op goed onderwijs. Onderwijs dat hen helpt hun talenten te ontwikkelen, dat bijdraagt aan gelijke kansen en zorgt voor een goede doorstroom naar het vervolgonderwijs. Maar wat moet je kennen, kunnen en ervaren om nu – en later als volwassene – actief mee te doen in de samenleving? Goed onderwijs vraagt om een doorlopend debat over wat waard is om te leren.

Kenmerken van het leergebied burgerschap volgens het SLO

In een samenleving waarin maatschappelijke en duurzaamheidsvraagstukken, diversiteit, digitalisering en globalisering een grote rol spelen, is goed burgerschapsonderwijs belangrijk. Die samenleving is in Nederland ingericht als een democratische rechtsstaat en kent in brede zin een diverse samenstelling, waarin ruimte is voor verschillende opvattingen, overtuigingen en achtergronden. Basiswaarden van de democratische rechtsstaat – vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit – vormen belangrijke fundamenten voor het samenleven. Democratische en maatschappelijke betrokkenheid van burgers zijn van groot belang voor het functioneren van de democratische rechtsstaat.

Het leergebied burgerschap stimuleert de brede vorming van leerlingen, zodat ze zich kunnen ontwikkelen tot verantwoordelijke en kritisch denkende burgers. Het biedt kennis, vaardigheden en ervaringen waarmee leerlingen ontdekken hoe ze kunnen bijdragen aan de democratische en diverse samenleving en die mede vormgeven. De school is een oefenplaats waar leerlingen ervaringen opdoen, als individu en in relatie tot anderen. Leerlingen leren niet alleen de ander beter begrijpen, maar ook zichzelf. Tegelijkertijd doen leerlingen ook buiten de school ervaringen die invloed hebben op hun waarden, standpunten en overtuigingen. De school biedt een veilige omgeving om hierover met elkaar in gesprek te gaan, naar elkaar te luisteren en hierop te reflecteren. Gedeelde waarden, zoals basiswaarden van de democratische rechtsstaat, en ervaringen met maatschappelijke en

democratische betrokkenheid vormen zo een fundament voor hun bijdrage aan de samenleving, nu en in de toekomst.

Onder burgerschap verstaan we de manier waarop mensen deelnemen aan de (school)maatschappij en die helpen vormgeven.

Wij zien de school als een minimaatschappij. Vanwege het feit dat wij een democratische school zijn waar de stem van de leerling gelijkwaardig is aan die van de volwassenen, geven we de leerlingen autonomie in het laten horen van hun stem en verklaren hun competent deel te nemen aan besluitvorming. De gelijkwaardige relatie zorgt voor vertrouwen welke nodig is om je veilig uit te spreken.

Belangrijk te vermelden is nog dat wij dit burgerschapsplan niet enkel voor de Inspectie van het onderwijs maken. Het is een weerslag van hoe onze school werkt. Het is wat onze school is; een democratische school. Wij werken per definitie aan 'het bevorderen van actief burgerschap en sociale cohesie', het is een van de centrale doelen van ons soort onderwijs, wij zijn als het ware burgerschap. De plek waar je leert verantwoordelijkheid te nemen voor je vrijheid.

Goed burgerschap is een basiswaarde van de democratische staat. Op Polderwijs noemen wij burgerschap 'Levenskunst'.

Kinderen hebben de behoefte ruimte te krijgen om hun ideeën en creativiteit te ontwikkelen, om anders en uniek te zijn, zonder dat ze voelen dat ze geforceerd worden ergens in te moeten passen. Een school moet dynamisch, uitdagend en in beweging zijn en ieder mens is gemotiveerd om zich te ontwikkelen als hij weet dat hij er wijzer of vaardiger van wordt. Dit betekent dat een school alle randvoorwaarden moet creëren om ieder mens de mogelijkheid te bieden zich optimaal te ontwikkelen tot een volwaardige wereldburger.

Democratische scholen bestaan al ruim 100 jaar. Een van de eerste democratische scholen die nog steeds bestaat is [Summerhill](#), een school in Engeland. In Nederland zijn sinds 25 jaar opnieuw democratische scholen gestart en er komen er steeds meer bij. Een van de scholen die al erg lang bestaat is de Werkplaats. Deze school is in 1926 opgericht door Kees Boeke en zijn vrouw Beatrice Cadbury en is nog steeds gebaseerd

op hun pedagogische opvattingen. Op deze school worden de leerlingen volledig betrokken bij het besturen van de school en worden beslissingen genomen volgens [sociocratische](#) principes, waarbij niet bij meerderheid, maar bij volledige overeenstemming van stemmen besloten wordt.

Democratische scholen Nederland en in de wereld

Polderwijs is niet de enige Democratische School in Nederland. [Democratische Scholen Nederland](#) is een platform van scholen die elkaar maandelijks online spreken en een of twee keer per jaar een Democratische Scholendag organiseren.. Voor ons is dit een dag van ontmoetingen, maar vooral ook een dag om van elkaar te leren en te professionaliseren. Per 1 januari 2026 zijn we officieel een vereniging voor democratisch onderwijs geworden

Kenmerkend aan een democratische school zijn de twee pijlers die de basis vormen van de schoolgemeenschap, te weten;

- Vrijheid: leerlingen leren zelfgestuurd
- Gelijkwaardigheid: leerlingen kunnen meebeslissen over de invulling van de leeromgeving

Democratische scholen hebben een internationaal karakter en zowel nationaal als internationaal (Europa en wereldwijd) zijn er jaarlijks bijeenkomsten waar scholen en dus een grote variëteit van mensen elkaar ontmoeten.

Burgerschapsvorming vindt plaats **in het dagelijks leven van de school**: in gesprekken, besluitvorming, conflicten, projecten, spel, onderzoek en reflectie. Daarmee is Polderwijs een **democratische oefenplaats**, zoals bedoeld in de nieuwe kerndoelen burgerschap voor het primair en voortgezet onderwijs.

Het Democratisch Onderwijs

De school is georganiseerd volgens **sociocratische principes**. In de schoolkring hebben alle leden — leerlingen en begeleiders — een **gelijke stem**, ongeacht leeftijd of rol. Hier worden besluiten genomen over onder andere schoolregels, leeromgeving, projecten, activiteiten en organisatorische zaken. Hierdoor ervaren leerlingen dagelijks wat democratisch handelen betekent.

Op deze wijze stimuleert Polderwijs actief de sociale en maatschappelijke competenties van leerlingen.

Per onderdeel zullen we toelichten hoe wij dit vormgeven binnen onze school, uitgaande van:

- **Leren wie je bent**
- **Ontdekken waar je voor staat**
- **En oefenen hoe je samenleeft met anderen in een diverse, democratische rechtsstaat**

Leren wie je bent

Polderwijs heeft naast de pijlers Vrijheid en Gelijkwaardigheid een derde pijler, Vertrouwen. Leren wie jij bent, begint met het ontdekken wat vrijheid is, gelijkwaardig zijn en vertrouwen ervaren en je veilig voelen.

Doelen

- het aanbieden van kennis en vaardigheden rond de **basiswaarden van de democratische rechtsstaat**: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit;
- het stimuleren van **sociale vaardigheden, kritisch denken en ethische oordeelsvorming**;

Vrijheid

Vrijheid heeft een aantal kaders nodig zodat dit leidt tot een evenwichtig en sociaal bestaan voor een kleine of grotere groep mensen. Deze kaders zijn de piketpaaltjes waarbinnen wij ons in de school bewegen.

- Wij zijn als school een community, wij hebben vanuit **vrijheid** ervoor gekozen om hier te zijn.^[1]
- Jouw **vrijheid** houdt op waar mijn grens begint en vice versa.
- **Vrijheid** is niet gelijk aan grenzeloosheid.
- Door goede afspraken en regels te maken over **vrijheid** maken wij een fijne omgeving voor elke deelnemer. Deze afspraken en regels maken we samen; elke schoolgenoot kan daartoe het initiatief nemen.

Binnen onze school hebben leerlingen de vrijheid zelf te bepalen hoe, wat, wanneer en met wie zij willen leren. Voorwaarde is dat het willen leren uit vrije wil ontstaat en dus niet opgelegd wordt. In een aantal gevallen kunnen leerlingen ook kiezen waar zij willen leren (stages, uitwisseling, etc). Uiteraard is alles er op ingericht om het leren te inspireren en te faciliteren.

Gelijkwaardigheid

De termen gelijkwaardigheid, gelijkheid en gelijkheidsbeginsel, van de overheid aangaande burgerschap worden op internet redelijk op één hoop gegooid terwijl deze woorden heel verschillend geïnterpreteerd kunnen worden. Ook het in de praktijk omgaan met deze woorden kan op veel verschillende manieren. We willen hier graag duidelijkheid in brengen wat wij onder deze woorden verstaan en hoe wij deze toepassen in onze school. .

Het gelijkheidsbeginsel

Het gelijkheidsbeginsel is een algemeen principe dat iedere burger gelijke rechten en een gelijke behandeling in gelijke gevallen toekent.

De uitdaging van dit begrip is het deel van de 'gelijke gevallen'. Het is zelden zo dat je bij mensen volledig van 'gelijke gevallen' kan spreken. Je kijkt altijd naar zoveel mogelijk

omstandigheden en wat het beste is voor elke afzonderlijke situatie. Dat rechten voor alle mensen gelden mogen duidelijk zijn.

Gelijkheid

Gelijkheid impliceert dat alle mensen gelijk zouden zijn terwijl we juist allemaal uniek zijn. Gelijkheid heeft voor ons vooral te maken met gelijke rechten. Ook kinderen hebben rechten en dus ook recht op een gelijkwaardige omgeving. Een omgeving waar zij een gelijke mogelijkheid hebben tot het laten horen van hun mening over elk onderwerp wat hun leven en ontwikkeling raakt. Waarbij hun mening niet alleen gehoord wordt maar ook meegenomen wordt in het gezamenlijke besluit.

Gelijkwaardigheid

Gelijkwaardigheid gaat voor ons over het besef dat wij allemaal van **gelijke waarde** zijn als mens. Een volwassene is niet per definitie van meer waarde dan een kind. Juist de combinatie van een grote diversiteit van mensen qua leeftijd, afkomst, type, ervaring etc. geeft een omgeving waar we mogen leren dat ondanks (grote) verschillen je vredig kunt samenleven en tot gedragen besluiten kunt komen. Dat het toegestaan is om andere meningen te hebben, dat deze naast elkaar kunnen bestaan en dat het toch mogelijk is om een besluit te nemen waar iedereen mee kan leven.

Gelijke kansen

Gelijke kansen heeft voor ons geen betrekking op de kansen zelf maar op het zelfbeeld wat een mens ontwikkelt. Als je een positief zelfbeeld hebt en realistisch bent over de competenties die je in meer of mindere mate hebt. Als je helemaal oké bent met wie je bent, zul je een goede inschatting kunnen maken over de kansen die voorbij komen. Als je denkt dat je dom bent, niet zo handig of minder dan een ander zal je minder snel een kans grijpen of zelfs herkennen. Als je geleerd hebt kansen te herkennen, energie wilt investeren^[2] en ook met teleurstelling om weet te gaan, als het niet lukt, zijn je kansen vele malen groter dan wanneer je van tevoren al denkt dat het toch niet voor jou is weggelegd. School kan veel betekenen in dit zelfbeeld. Stel je voor dat je in een klas zit en altijd de slechtste van de klas bent, en dat jarenlang. Wat doet dat met je zelfbeeld? Dat is een van de redenen waarom wij geen klassensysteem hanteren en geen officiële toetsen afnemen. De sociale druk in een klassensituatie en de vergelijkende prestaties

zijn niet bevorderlijk en zelfs belemmerend voor de ontwikkeling van te veel kinderen. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor de rest van hun leven.

Afwijzen van discriminatie

Door de kleine gemeenschap die wij vormen ontstaat vrij snel een sociaal veilige balans. Discriminatie willen wij voorkomen op Polderwijs. Zou het al voorkomen dan is daar de functie van de Bemiddelings Kring (BMK). Zelfs als iemand het spannend vindt om iemand uit te nodigen voor een BMK, zijn er altijd schoolgenoten die hun hulp aanbieden om dat samen te doen. Als een teamlid discriminatie constateert kan ook deze een BMK organiseren en betrokkenen uitnodigen. Een BMK is verplicht in onze school. Het is een signaal van respect om in gesprek te gaan als iemand een probleem met je heeft.

De visie van de school omvat een duidelijke aanpak voor wat betreft professionele afstand maar ook het feit dat wij als school neutraal zijn. 'De school heeft geen mening'. Wij zijn een openbare school zonder richting. Iedereen die bereid is zich respectvol te gedragen is welkom. Als je het nog moeilijk vindt om respectvol te zijn in bepaalde situaties helpen we je door met je te praten (en eventueel betrokkenen e/o ouders) meerdere perspectieven in te nemen. Omdat we geen druk hebben van knellende lesroosters en opgelegde doelen kunnen we hier alle tijd voor nemen. Vooral het opbouwen van een goede professionele relatie tussen de schoolgenoten maakt dat we voldoende vertrouwen in elkaar hebben om goede veilige gesprekken te voeren. Kern daarbij is dat we het totaal met elkaar oneens mogen zijn en elkaar toch kunnen blijven respecteren. We hoeven elkaar niet te overtuigen. We doen niet aan debat met tegenovergestelde meningen waarbij iemand moet winnen. We faciliteren we dialoog en onderzoeken daarin de grens tussen vrijheid van meningsuiting en wanneer duidelijk sprake zou zijn van bijvoorbeeld discriminatie.

Met pijn in ons hart zien we soms leerlingen instromen die erg beschadigd zijn door het onderwijs. Ze zijn onzeker, overstuur, denken dat ze dom zijn, dyslectisch, gepest, moe, uitgeput en soms depressief. Inmiddels weten wij dat met rust en vertrouwen zij langzaam weer bij zichzelf komen, de vonk laait weer op, er komt weer interesse en nieuwsgierigheid, ze gaan weer in zichzelf geloven. Als de basisveiligheid hersteld is, komt er vorm en richting. De blik naar de wereld gaat open en vanaf ca. 15-16 jaar wordt

nagedacht over de toekomst. Het grote voordeel van een democratische school is dat het uitstromen veel meer mogelijkheden kent dan alleen het centraal eindexamen. Afhankelijk van de eerdere positieve, dan wel negatieve ervaringen, de opvoeding thuis en de wil om te ontwikkelen op dit gebied hebben we gezien dat zowel de leerlingen als hun ouders maar ook de teamleden steeds meer groeien op dit gebied.

Wij zijn erg trots dat we binnen het lichte onderzoekskader van de onderwijsinspectie een democratische omgeving hebben gecreëerd. We zijn als mensen niet gelijk, elk mens is uniek maar wel gelijkwaardig. Iedereen in de school heeft het recht zijn stem te gebruiken en te leren gebruiken. Polderwijs gebruikt de Sociocratie als tool om samen in gelijkwaardigheid met consent tot besluiten te komen. Wij zien dat leerlingen ervaren dat als zij spreken er naar hen geluisterd wordt, ze serieus genomen worden en dat ze het geloof opbouwen dat ze een verschil kunnen maken. Dat het waard is om ergens moeite voor te doen, zonder de garantie van succes. Het is onze ambitie om te zorgen dat kinderen een positief zelfbeeld behouden of ontwikkelen, een goed zicht hebben op hun competenties en daar eerlijk over durven te zijn. "Hier ben ik goed in, en hier wat minder goed en dat is oké, dat is wie ik ben".

Vertrouwen

Vertrouwen is gebaseerd op 4 kernaspecten:

- Je gelooft dat de ander zal doen wat redelijkerwijs verwacht mag worden of dat iets goed zal gaan
- Kwetsbaarheid: je stelt je open en loopt een risico, omdat je geen controle hebt
- Intentie en capaciteit: je gelooft dat de ander de intentie en de mogelijkheid (capaciteit) heeft om aan de verwachtingen te voldoen
- Afhankelijkheid: je bent afhankelijk van het handelen van de ander voor iets dat belangrijk voor je is.

Terughoudendheid is daarbij het pedagogische middel om de leerlingen te leren naar zichzelf te luisteren. Dit geeft het kind kracht om zijn eigen weg te leren volgen in een veilige en stabiele omgeving. Dit is ook een grote uitdaging voor ouders.

Verantwoordelijkheidsbesef

Als ergens verantwoordelijkheidsbesef tot ontwikkeling komt, is het in een democratische school. Het is een van de uitgangspunten van de school. We geven ieder de mogelijkheid verantwoordelijkheid te leren nemen voor het eigen leven. Ook kinderen zijn vrije mensen, het is belangrijk om vrije keuzes te maken en te leren dat aan keuzes gevolgen zitten. Iedereen is erbij gebaat dat je verantwoordelijkheid kan nemen voor deze gevolgen. Uiteraard hoeft je dat niet allemaal alleen te doen. Het is steeds een terugkerend proces in en buiten de school waarin we elkaar helpen. Ondanks dat we elkaar zien, erkennen en accepteren, worden er ook wel eens fouten gemaakt waarvan we kunnen leren. Wij leven als team het goede voor en laten zien dat ook wij verantwoordelijkheid nemen.

Schoolgenoten ervaren de grote waarde van vertrouwen. Als je in de school bijvoorbeeld het vertrouwen krijgt voor een certificaat om gereedschap te gebruiken, kan je laten zien dat je het verantwoordelijkheidsbesef hebt om je aan de regels rondom gereedschap te houden. Ook in de omgang met andere mensen kan je laten zien dat als je iemand pijn hebt gedaan met woorden of daden, dat je (met hulp van anderen) in staat bent naar jezelf te kijken en te onderzoeken hoe je het weer rond kan maken. Door het bij jezelf te houden en uit te spreken wat je zelf kan doen. In plaats van te wijzen naar de ander, neem je volledige verantwoordelijkheid voor je eigen daden en woorden.

Ontdekken waar je voor staat

Doelen:

- het oefenen van **respectvolle communicatie**, zowel offline als online;
- het organiseren van activiteiten die **sociale cohesie en actief burgerschap** bevorderen.
- Reflecteren op ervaringen met open staan voor perspectieven en ervaringen van anderen, overeenkomsten en verschillen benoemen, oordeel uitstellen, omgaan met mogelijkheden en gedrag van anderen. Dit ten aanzien van godsdienst, afkomst, eigen identiteit en mensen met een beperking.

Solidariteit

Opnieuw geldt hier het voordeel van de kleinschaligheid. We leven samen in de school en zullen allemaal ons steentje bij moeten dragen om het fijn te hebben. Door steeds ieders belang te schetsen in de kringen, werkelijk naar elkaar te luisteren en win-win oplossingen te bedenken ontstaat er een sfeer en cultuur van geven en nemen. Iedereen weet dat je een motie in kan dienen in een van de sociocratische kringen. Dat je daar leert over ieders mening en belangen. Dat je iets kunt vragen wat jij graag wilt en dat, door goede afspraken te maken je ook tegemoet kan komen aan de wensen van anderen.

Verdraagzaamheid en het afwijzen van onverdraagzaamheid.

Omdat wij wel een duidelijke structuur hebben maar geen vast programma op vooropgestelde doelen bieden ervaren schoolgenoten weinig druk en stress voor wat betreft het leren. Uiteraard botsen mensen ook weleens in de omgang met elkaar, wat wij zien als levende voorbeelden van het concept leren. Omdat we veel tijd hebben in de school is er dus ook voldoende tijd om zaken 'rond te maken'. Je te verdiepen in de ander maar ook in jezelf. Waarom reageert de ander op een bepaalde manier en hoe reageer je zelf in bepaalde situaties. Patronen, gedragingen, triggers die mensen hebben, alles draagt bij aan elkaar leren kennen en elkaar willen en leren begrijpen. De tijd leren nemen om de ander echt te zien, een gezonde relatie aan te gaan draagt zichtbaar bij aan verdraagzaamheid. Het afwijzen van onverdraagzaamheid staat buiten kijf. Het gaat echter niet alleen om afwijzen maar vooral om het herkennen van onverdraagzaamheid en manieren te leren om hier mee om te gaan. Bovendien kun je mensen niet zomaar afwijzen op basis van onverdraagzaam gedrag maar te onderzoeken hoe je weer de relatie kan verbeteren met iemand die onverdraagzaam is. Begrip is een van de kernwaarden die hierbij kan helpen.

Bovendien leren we kinderen dat jouw vrijheid stopt waar de grens van een ander begint. Er is veel aandacht voor het aangeven van grenzen en het herkennen ervan. De 'stop, houdt op' -regel is voor ons niet voldoende. Niet iedereen is in staat zich mondeling uit te drukken (freeze). We kunnen de grenzen van mensen ook op andere manieren herkennen en ook kunnen mensen op verschillende manieren hun grenzen aangeven. Naast de dagelijkse begeleiding van de leerlingen draagt de BMK zeker ook bij aan het ontwikkelen van deze vaardigheden.

De volgende doelen zijn hierbij van belang:

- *Het stimuleren van sociale vaardigheden, kritisch denken en ethische oordeelsvorming*
- *Het oefenen van respectvolle communicatie, zowel offline als online*

Sociocratie

De sociocratie is een prachtige manier om te ontdekken wie jij bent en wat jij belangrijk vindt en hoe je dit formuleert naar de ander

De school is zo ingericht dat je letterlijk je neus achterna kan gaan. De natuurlijke nieuwsgierigheid van kinderen blijft onaangetast. Door de inspirerend ingerichte ruimtes, de eigen inbreng van leerlingen en de gepassioneerde teamleden ontstaat er een rijke omgeving die uitnodigt tot leren en ontwikkelen. De vele spontane ontmoetingen, maar ook de interactie in sociocratische kringen maken dat schoolgenoten ervaren dat verschillen verrijkend kunnen zijn.

Vrijheid van Meningsuiting

Voor ons gaat vrijheid dus niet alleen over 'vrijheid van meningsuiting'. Vrijheid is een staat van zijn waarbij je leert hoe je hierin verantwoordelijkheid neemt en mogelijk anderen op respectvolle wijze kunt aanspreken dat ook te doen.

Uiteraard ervaren schoolgenoten bij Polderwijs dat het er tijdens de sociocratische kringen juist om gaat dat door de verschillende meningen die mensen hebben, er een rijk beeld ontstaat. Alle argumenten die voorbij komen zorgen ervoor dat een situatie werkelijk vanuit alle kanten belicht wordt. De voordelen, nadelen, kansen en risico's. Samen maak je een bouwwerk van meningen. Mensen praten om de beurt, in de rede vallen mag niet en herhalen is overbodig.

Voor introverte mensen is dit een zegen. Ze hoeven niet te vechten om aan de beurt te komen, er is veilige spreektijd – niemand mag je in de rede vallen, er wordt oprecht naar ze geluisterd. Voordeel voor het uiteindelijke besluit is dat het wereldbeeld van de introverte mens deel uitmaakt van de oplossing. Dat ontbreekt vaak aan besluiten en leidt tot besluiten die niet uitgevoerd worden en niet lang houdbaar zijn. Dit in

tegenstelling tot een sociocratisch besluit. Als alles gezegd is, wordt er een besluit geformuleerd door iemand die het helder voor ogen heeft. Een duidelijk geformuleerd besluit waarin zo veel mogelijk de belangen meegenomen worden van de deelnemers van de kring.

Indien iemand niet consent gaat, is er een overwegend beargumenteerd bezwaar nodig (aangaande het onderwerp) en een nieuw voorstel. Indien dit voor een leerling nog te moeilijk is kan iemand daarbij helpen.

Deze manier van besluiten geeft goede besluiten door het proces. Een proces waarin ieder zich gehoord en gezien voelt, begrip heeft voor elkaars standpunt, je ervaart dat je het oneens met elkaar kan en mag zijn en dat je toch een gedragen besluit kunt nemen. Het geeft een andere energie dan het stemmen met meerderheid van stemmen. Daar is veel meer het elkaar overtuigen van belang in plaats van de best mogelijke oplossing voor de community. Je beseft dat het dus niet altijd alleen om je eigen belang, of die van jouw groep gaat, maar om het belang van het grotere geheel; de community.

Door leerlingen daarnaast een grote rol te geven als gespreksleider en secretaris versterkt hun zelfvertrouwen en leidt tot de situatie dat sommige leerlingen op vrij jonge leeftijd al een (soms complexe) kring (vergadering) begeleiden. Ongeacht de leeftijd of niveaus van de deelnemers.

Een bijkomend voordeel van deze sociocratische manier van werken is dat schoolgenoten ervaren dat zij invloed kunnen hebben, dat zij het verschil kunnen maken. Iedereen van 4 jaar tot en met de oudste, kan en mag een motie indienen over elk onderwerp. Ook met betrekking tot een besluit dat eerder genomen is. Een besluit kan altijd herzien worden. Het vraagt wel inspanning en doorzettingsvermogen. Het kan zijn dat je om hulp moet vragen omdat het alleen niet lukt. Maar ook dat is een mooie les. Veel volwassenen hebben problemen met het vragen van hulp. De schoolgenoten bij Polderwijs leren dat hulp vragen geen schande is, maar een mooie stap om samen beter te worden.

Samenhangend

De samenhang zie je in de school terug door de Sociocratische kringorganisatie. Alle kringen verlopen volgens dezelfde structuur. Het proces van de kringen is gebaseerd op

vrijheid en gelijkwaardigheid. Niemand wordt gedwongen om naar een kring te gaan en de structuur zorgt voor een veilige spreektijd voor elke deelnemer, ongeacht leeftijd of welk ander verschil dan ook.

Uitzondering hierop is de Bemiddelingskring. Deze is verplicht als je hiervoor uitgenodigd wordt als betrokkene of getuige. In geval van een conflict welke niet onderling opgelost kan worden en waar sprake is van gebrek aan respect jegens elkaar, dient dit respect hersteld te worden (rond gemaakt) om de (sociale) veiligheid binnen de school te herstellen. Onze ervaring leert dat niet alleen het resultaat waardevol is maar juist het proces om het resultaat te bereiken. In deze kringen leren mensen naar elkaar te luisteren, zich in elkaar te verplaatsen, krijgen een rijke voorstelling van alles wat met het onderwerp te maken heeft en leren het verschil tussen en de waarde van eigenbelang en community belang. Iets wat van wezenlijk belang is in een sociale community.

Je zou deze kringen daadwerkelijk als 'lessen' kunnen zien. Naast bovengenoemde voordelen schetst het een grote kennis over het onderwerp, is er een groot vocabulaire tijdens de kring door de niveau- en leeftijdsverschillen en komen regelmatig rekenkundige zaken aan de orde. Het begrip van de werking van de wereld buiten school trekt letterlijk aan je voorbij tijdens deze kringen. (zie bijlage 1 voor overzicht kringen) Iedereen ervaart dat elke bijdrage telt. Een vraag kan van even groot belang zijn in het proces als een antwoord dat kan zijn.

Herkenbaar en inzicht in resultaten

De consequente en duidelijk zichtbare structuur van de sociocratie in de school maakt het leven vanuit respect dagelijks zichtbaar in de school en daarbuiten. Er is sprake van een sterke sociale cohesie. Schoolgenoten voelen zich thuis op school en het voelt als een grote familie. Waar je ruzie kan maken en het tegelijkertijd ook voor elkaar opneemt. Je hoort bij elkaar, de school verbindt. Dit vertaalt zich stevast bij bezoek of activiteiten buiten school. De bezoekers en mensen die ons ontvangen, geven positieve feedback op het gedrag van de kinderen van Polderwijs. Of het nu een museum is, een bedrijfsbezoek of een andere activiteit, we krijgen complimenten over het gedrag en de houding van de leerlingen van Polderwijs. Wat voor ons binnen de school als heel normaal wordt ervaren, valt positief op buiten school en bij bezoekers.

Uiteraard heeft dit onder andere te maken met het feit dat kinderen er zelf voor kiezen om naar een museum te gaan of op kerk. Niemand wordt gedwongen iets leuk te vinden of mee te gaan omdat het nu eenmaal zo besloten of geregeld is. Ieder kind is autonoom en heeft binnen de mogelijkheden een keuze over het te volgen pad. Dit betekent ook dat je niet standaard bij één groep hoort. De groepen vormen zich steeds rondom diverse interesses en mengt alle schoolgenoten en eventuele gasten. Meer dan een groep die opgebouwd is op basis van leeftijd en/of niveau.

Diversiteit in de school

Gray en Feldman (2004) (bron: 'Een pedagogie van vertrouwen' Christel Hartkamp-Bakker (2024)) voerden een onderzoek uit gericht op het effect van een leeftijdmix van tieners en jongere kinderen in een democratische school (Sudbury Valley School).

'Tieners dragen bij aan de intellectuele vorming van jongere kinderen door het modelleren van activiteiten als lezen en relatief geavanceerde manieren van denken en praten, door kinderen te leren hoe ze games spelen die aandacht en planning vragen en door het verstrekken van tips en strategieën voor het oplossen van problemen die kinderen de controle laten houden over hun probleemoplossend proces. In formele spelletjes, zorgen de tieners voor de structuur en de leidinggevende vaardigheden die noodzakelijk zijn om jongere kinderen te laten meespelen en hun eigen gedachten te laten hebben in overeenstemming met de regels van het spel. Tieners geven soms ook een zekere mate van structuur aan informeel spel van jongere kinderen, die een dergelijk spel spannender en intellectueel uitdagender maken dan het geval zou zijn geweest als de kinderen alleen met leeftijdsgenoten gespeeld zouden hebben. .... De leeftijds mix in de gemeenschap van de school creëert een omgeving die vergelijkbaar is met die van de grotere maatschappij, waarin mensen met een breed scala van interesses, persoonlijkheden en vaardigheden manieren moeten vinden om samen met elkaar te leven'

Bovenstaande is zeer herkenbaar in onze school en andere democratische scholen. De vorm, visie en inrichting van democratisch onderwijs leidt tot betrokkenheid, saamhorigheid en respectvol gedrag.

Jongeren van alle leeftijden en niveaus kunnen deelnemen in onze school. Voorwaarde is dat je bereid bent je respectvol te gedragen en aanspreekbaar bent op je gedrag. Er zijn diverse leerlingen van het speciaal onderwijs ingestroomd, zonder problemen.

Er is een cultuur van tolerantie in de school en iedereen mag zijn wie men is. Mensen in de school wordt geleerd (non-verbale)grenzen te respecteren en eigen grenzen aan te geven.

Een ander zichtbaar resultaat is het gevolg van 'het goede voorleven'. Een bewuste keuze in onze dagelijkse gang van zaken als team wordt gevormd door goed voorbeeldgedrag. Teamleden spreken elkaar aan op een nette respectvolle manier, ruimen hun rommel op en verzorgen hun omgeving. Er is een sterk moreel besef van de gevolgen van je eigen daden en de consequenties die daaruit volgen. Als je iemand pijn doet heb je tools en vaardigheden om het weer goed te maken en het mogelijk een volgende keer te voorkomen.

BeMiddelingsKring(BMK)

Tijdens de bemiddelingskring leren de schoolgenoten door de sociocratische structuur naar elkaar te luisteren, niet voor je beurt te spreken en je te verplaatsen in een ander. Je leert te verwoorden hoe het voor jou is, waar jij last van hebt of te beschrijven wat je feitelijk weet of gezien hebt. Door niet te zoeken naar dadergegevens maar door feiten en gevoelens in kaart te brengen en samen te werken aan een mogelijke oplossing voor een volgende keer. Ook het verantwoordelijkheid nemen voor hetgeen gebeurd is en daar mogelijk hulp bij krijgen werkt helend en zorgt ervoor dat een 'dader' niet verder gestigmatiseerd wordt en een slecht zelfbeeld creëert. Iedereen maakt fouten en mag leren, niemand hoeft dat alleen te doen, dat werkt vaak juist negativiteit in de hand.

Nieuwe leerlingen die op school komen moeten heel erg wennen om onderdeel te zijn van een BMK. Zij zijn bang voor vergelding, straf, afwijzing. Door goed uit te leggen hoe een BMK werkt en dat dit op onze school een manier is om te leren hoe het anders kan, is heel belangrijk.

Wie ben ik ten opzichte van de ander

Doelen

- De leerling verdiept zich in de overeenkomsten, verschillen en veranderingen in cultuur en levensbeschouwing in Nederland, leert eigen en andere leefwijze daarmee in verband te brengen en leert de betekenis voor de samenleving te zien, met respect voor elkaars opvattingen en leefwijze

Onderwerpen die in de BMK ook naar voren komen zijn overschrijdend gedrag online. We zijn heel alert op het zorgvuldig omgaan met online info, zoals foto's maken en filmpjes. Dit mag niet op Polderwijs. Het bespreken van de consequenties als dit buiten school gebeurt is heel leerzaam en in deze tijd essentieel om aandacht aan te geven.

Het zorgvuldig omgaan met WhatsApp en Chat berichten, zijn vaste onderdelen van de lessen levenskunst/'Kletsles'

In deze lessen worden wekelijks actuele onderwerpen besproken: van de media, groepsprocessen die aandacht nodig hebben, onderwerpen als genderverschillen en multiculturele verschillen.

In het VO zijn dit waardevolle lessen die worden gewaardeerd door de leerlingen en als leerzaam wordt ervaren.

Een van de neveneffecten van de methodiek van de BMK is dat kinderen het verschil leren tussen klikken en je verantwoordelijk nemen voor de regels. Of het verschil tussen een geheim verklappen van iemand of je zorgen om iemand maken en dat delen met iemand die kan helpen. Allemaal vaardigheden die ertoe doen in het leven en het verschil kunnen maken. De BMK waarborgt en zorgt voor verdraagzaamheid binnen de school en daarbuiten. Er wordt niet alleen gewezen, maar vooral gekeken naar 'wat kan ik doen?'.

Vervolg Succes

Na het verlaten van Polderwijs krijgen we positieve verhalen terug van vervolgopleidingen en ouders. Polderwijs leerlingen zijn welbespraakt, kunnen goed argumenteren, nemen initiatief en verantwoordelijkheid voor hun vrijheid en weten wat zij wel en niet willen. Leerlingen die ervoor kiezen weer terug te gaan naar het reguliere

onderwijs geven aan 'Ik kan het nu aan, ik weet nu hoe ik met conflicten om kan gaan en deze zo nodig te vermijden. Ik ben sterker geworden.

Thuiszitters die bij ons op Polderwijs komen, geven na 1 tot 2 jaar aan dat zij naar het MBO willen om deze ervaring vanuit hun kracht te ervaren.

Schoonklimaat: oefenplaats in overeenstemming met basiswaarden

Zoals bovenstaand beschreven is alles binnen onze pedagogische visie in overeenstemming met de basiswaarden. De grote vraag en mogelijke spanning met een onderwijsinspectie zit hem in de definitie en uitleg van bepaalde termen. Daarom proberen we zo goed mogelijk uit te leggen hoe wij de woorden lezen, interpreteren en welke mening we daar over hebben. We mogen redelijkerwijs verwachten dat dit ook als vrijheid van meningsuiting gezien wordt.

Zo is het woord 'oefenplaats' een lastige uitdrukking voor ons. Het suggereert dat kinderen aan het oefenen zijn, alsof ze nog niet echt meedoen, nog niet echt leven. Of alles alleen gericht is op later en dat zij nog geen volwaardige mensen zijn. Vanuit onze visie moeten kinderen niet oefenen maar leven zij direct al een democratisch leven waarin zij vanaf de geboorte steeds autonomer worden en waarin een goede (sociale)relatie met je omgeving en je competent en autonoom voelen van wezenlijk belang is voor een evenwichtige ontwikkeling.

Respect

Op school gelden voor ons ook de basiswaarden die beschreven zijn in de wet. De wet en de vertaling van de inspectie lijken voor ons sturend te zijn binnen het schoolse kader. Voor ons gelden de basiswaarden in de breedte. Vrijheid gaat niet alleen over vrijheid van meningsuiting. Voor ons is dit begrip veelomvattender en betreft het volledige leven van een kind of jongere. Binnen de wetten van het land dient er alles aan gedaan te worden zoveel mogelijk vrijheid te geven aan jonge mensen. Alleen dan kunnen we zien of iemand in staat is respectvol te zijn en te blijven. Niet alleen voor anderen en de omgeving maar ook respect voor jezelf in de zin van goed voor jezelf zorgen is daar ook een onderdeel van. Een gezonde levensstijl en gezonde gedachten over jezelf zijn onmisbaar voor een goed leven.

Burgerschap buiten de schoolmuren

Naast alles wat plaatsvindt in de school, ondernemen we ook activiteiten buiten school. Zo bezoeken we de Tweede Kamer, een rechtbank, de gemeenteraad, een kerk, Westerbork, een moskee, musea, theater, De Nederlandsche Bank enz. Niet om te oefenen maar gewoon als onderdeel van het leven van jonge mensen. Met als doel de wereld buiten de schoolmuren te leren kennen en je ertoe te leren verhouden, er met elkaar over praten. Omdat het een vrije keus is, zijn de bezoeken in een ongedwongen sfeer van mensen die graag meegaan. Het zorgt ervoor dat op deze manier de mensen die het heel leuk vinden in staat zijn echte interesse te tonen en vragen te stellen en ze worden niet beïnvloed door negatief gedrag van jongeren die(nog) geen interesse hebben.

Uiteraard hebben we met leerlingen die niet meegaan ook gesprekken over alle onderwerpen die te relateren zijn aan (actief)burgerschap. Los van de informele gesprekken gebruiken we ons leerlingvolgsysteem met de leerlijnen gebaseerd op de (concept)kerndoelen van de SLO. Een van die leerlijnen betreft de kerndoelen van burgerschap.

Wij hebben bij het VO de wekelijkse Kletsles/ Levenskunst waarin actuele situaties worden besproken zoals: gebruik van social media, presenteren, verschillen tussen mensen en wat ter sprake komt!

KRINGEN Polderwijs

